Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 8, Sayı: 54, Ekim 2021, s. 1-14

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.52890>

Prof. Melihat TÜZÜN

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dekanı, melihattuzun@trakya.edu.tr

Arş. Gör. Kübra YILDIZ

Trakya Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümü,

kubrayildiz2@trakya.edu.tr

SANATÇININ GÖZÜNDEN DOĞAYA BAKIŞ¹

Özet

Doğa, geçmişten günümüze sanatçıyı etkilemiş, sanatçının gelişmesini ve sanatının oluşmasında oldukça önemli bir etken olmuştur. Sanatçı için ilham ve esin kaynağı olan doğa, sanatçıların eserlerinde hem konu ve hem de malzeme olarak yer almıştır. Ayrıca tarihsel süreç içerisinde gelişen teknolojik, ekonomik ve sosyal-kültürel unsurlarla beraber, sanatta köklü değişimler meydana gelmiştir. Dolayısıyla, bu değişimler sanatçının doğa ile kurduğu ilişkiyi etkilemiştir ve her dönemin sanatçısı, kendisine ait bir doğa görüşüne sahip olmuş ve bir duruş sergilemiştir. Sanatçı bu süreçte hem doğayı birebir taklit ederek gerçekçi çözümler yapmış hem duygularını daha yoğun işleyerek gerçeküstücü ifadeler kullanmış hem de doğayı tamamen reddedip oluşturduğu düzenlemelerle yapıtına yön vermiştir. Farklı tarihsel dönemlerde farklı doğa görünümlerinin karşımıza çıkması sanatçının doğa ile kurduğu ilişki de gizlidir.

Bu araştırma da dönemin egemen sanat anlayışını ve sanatçının doğaya bakışındaki farklılıkları ele alınmıştır. Sanatçıların içinde bulundukları dönemin teknolojik imkânlarından yararlanmaları ve eserlerinde kullanmaları farklı açılardan değerlendirilmiştir. Rönesans'tan günümüze sanatçıların doğaya bakışları ve

¹ ÇOMÜ 18 Mart 2021 Uluslararası Sanat Günlerinde sunulmuştur.

eserlerinde doğayı ele alış biçimlerindeki değişimlere üzerinde durulmuştur. Sanatçı ve eser örneklerine yer verilerek araştırmanın sınırları belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Doğa, Sanatçı, Ekolojik Sanat, Bakış, Manzara

A VIEW OF NATURE THROUGH THE ARTIST'S EYES

Abstract

Nature has influenced the artist throughout history and has been a very important source in the development of the artist and the formation of his art. Nature, which is a source of inspiration and inspiration for the artist, took place both as a subject and as a material in the works of artists. Along with the technological, economic and social-cultural elements that have developed in the historical process, radical changes have occurred in art. These changes have affected the artist's relationship with nature. Artists of each period had their own view of nature and reflected it in their works. In this process, the artist not only made realistic analyzes by imitating nature, but also used surrealistic expressions by processing his emotions more intensely and also gave direction to his work with the arrangements he created by completely rejecting nature. The fact that we come across works of different nature in different historical periods is also hidden in the relationship that the artist establishes with nature.

In this research, the dominant understanding of art of the period and the differences in the artist's view of nature are discussed. The artists' use of the technological possibilities of their period and their use in their works have been evaluated from different perspectives. From the Renaissance to the present, the artists' view of nature and the changes in the way they deal with nature in their works are emphasized. The boundaries of the research were determined by giving examples of artists and works.

Keywords: Nature, Artist, Ecological Art, Look, View

GİRİŞ

Sanatçıların doğayı algılayışındaki farklılıklar, her dönemdeki egemen sanatın, doğaya ve çevreye bakışındaki farklılıklarla örtüşmektedir. Sanatçıların doğaya bakışı, yaşadığı döneme, ülkeye, kültüre ve topluma göre değişiklikler gösterir. Sanatçı doğa ilişkisinde farklı tarihsel dönemlerde farklı doğa tasarımları karşımıza çıkar.

Sanatçılar, uzun bir süre sanatı bir tasvir olarak görmüş ve doğa da tasvirin kendisi olmuştur. Günümüzde sanat olarak bakılan yapılara eskiden teknik beceri olarak bakılmıştır. Bu yüzden tarihsel süreçte sanatı, doğadaki nesnelerin bir tasviri olarak nitelendirilmiştir (Oğuz 2015: 67-76).

Sanatçıların doğaya olan ilgisi tarih boyunca hep olmuş; sanat için yeni adımlar atarak nesneleri doğanın içinde sürekli irdelemişlerdir. Somut bir gerçeklikle karşımızda olan doğa, sanatçılar tarafından soyut gerçeklik kullanılarak, birbirlerinden farklı bakış açılarıyla sanatlarını yeniden yorumlamışlardır. Sanatçılar, kendi duygularını ve sezgilerini eserlerinde yansıtarak doğaya bir anlam yüklemişlerdir.

Şekil 1. Albrecht Dürer, Arco Vadisi'nden Görünüm, 1495.

Şekil 2. Leonardo da Vinci, Arno Manzarası, 1473.

Perspektifin keşfi ile sanatçılar, doğadaki görüntüyü iki boyutlu yüzey üzerinde üç boyutlu olarak göstermeye başlamışlardır. Bu dönemden sonra sanatçılar, daha çok malzeme, teknik ve ifade olanakları ile daha gerçeğe yakın eserler üretmeye başlamışlardır. Ancak her ne kadar değişim gibi görünse de eserler doğadan esinlenerek yapılmıştır.

Doğa, Rönesans dönemi sanatçılarından Albrecht Dürer'in (471-1528), hep ilgisini çekmiş ve eserlerine konu olmuştur. Doğayı çok iyi gözlemlemiş, sabır ile yansıtmaya çalışmıştır. Doğadan bitkileri, hayvanları karakalem veya suluboya tekniğini ile çizmiştir.

Dönemin en önemli sanatçılarından biri olan Leonarda Vinci de doğayla insanı eşdeğer görmüş hem doğayı hem insanı incelemiş, eskizler çizerek analiz ettiklerini, gördüklerini bize ulaştırmıştır. Leonardo da Vinci tarafından ilk defa uygulanan Sfumato tekniği, Doğanın resmedilmesinde tonların birbiri içinde eritilmesiyle yumuşak etki yaratmıştır.

Batı resim sanatında doğa denilince, ilk akla gelenler 17. yüzyıl Hollandalı sanatçılar,

Şekil 3. Nicolas Poussin "Landscape with Polyphemus" 1649.

Şekil 4. Claude Lorrain, Landscape with Apollo and Mercury. 1645.

İngiliz romantikler ile Fransız empresyonistlerinin yaptığı yapıtlar gösterilebilir. Ayrıca doğa resminde, kendilerinden sonraki kuşakları etkileyen ustalardan; Turner, Constable, Ruysdael, Monet ve Cézanne'ı anmadan geçemeyiz. 18. yüzyılın sonunda İngiltere'de çıkan iki farklı yönelim, İtalyan ekolü ve Hollanda ekolü; Claude Lorrain ve Poussin'in düşsel doğa betimlemeleri ve klasik geçmişle bağlantılı olma özellikleri bir grup ressamı çekmiştir (Germeç

2019: 87). Ayrıca Turner'ın soyut ekspresif manzara çalışmaları batı sanatında 20. yüzyılda ortaya çıkan birçok sanatçıyı ve sanat akımlarını etkilemiştir.

Şekil 5. John Constable, Çayırda Salisbur
Katedrali, 1831, National Gallery London

Turner; her şeyi eriten ışığın karşısında, fırtınayı, kabaran dalgaları ve doğanın en yüce anlarını coşkulu bir şekilde eserlerinde göztermiştir. Caspar David Friedrich ise, havanın anlık durumlarıyla mevsimlerle ilgilenmiş, ışığı kullanarak hüznü ve mistik etkileri eserlerinde yansıtmıştır. Yapıtlarında dağ görünümünde duyguyu güçlendiren "yalnız" ağaçlar kullanmıştır.

17. yüzyılda peyzaj resmi sanatçıların kendi seçimleri gibi görünürken, 19. yüzyılda ise kendi içinde estetik bir durum yaratmış ve egemen bir sanat durumuna yükselmiştir. Doğalcı sanatçılar için doğa, ideolojik bir konuma taşınmış ve dönemin estetikliğini yansıtabilmek için izlenimciler doğa görünümünü güneş ışığının renkleriyle yansıtmışlardır (Germeç 2019: 87).

Şekil 6. Caspar David Friedrich, Meşe ormanı içinde
Klise 1809-10.

Şekil 7. William Turner, Köle gemisi- Fırtına
ve Kasvet

“17. yüzyıldan başlayarak görüşte ve buna bağlı olarak da yöntemde yenilik yaratanlar Ruysdael, Rembrandt (Daha sonraki yapıtlarında ışığı kullanımını açık hava çalışmalarından edinmiştir), Constable (taslaklarında), Turner ve bu evrenin sonunda Monet ve izlenimciler olmuştur. Bundan başka maddesel bakımdan yoğun, dokunulabilir olan resim, bu ressamların yeni buluşlarıyla yavaş yavaş yoğunluğu olmayan, dokunulmaz olan resme doğru kaymıştır”

(Berger, 1999: 105). Manzara resmi ilk kez romantiklerle beraber bir fon ve asıl konuyu tamamlayan bir eleman olmaktan çıkmış ve Romantikler ve Barbizon Okulu sanatçıların katkıları ile ilk kez figür resmini önüne geçmiştir.

Şekil 8. Jean-Baptiste-Camille Corot, Souvenir de Mortefontaine, 1864.

Şekil 9. C. Monet, İzlenimler-Gündoğumu, 1874.

Fotoğraf makinesinin keşfi sanatta bir kırılma noktası olarak görülmüştür. Dönemdeki sanatçılar anı yakalamaya ve ışığın yansımalarını görüntülemeye çalışarak farklı arayışlara yönelmişlerdir. Bundan dolayı taklide dayalı geleneksel sanat anlayışı sorgulanarak farklı fikirleri, yeni görüşleri ve düşünceleri savunmuşlardır.

18. yüzyılın ortalarından sonra, sanat artık ideal dünyanın bir taklidi olduğu düşüncesi olmaktan çıkmıştır. Fakat ileriki dönemlerde doğanın idealizmi yerine bilimdeki yükseliş ön plana çıkmıştır. “Doğa artık kuralısızlığı, çeşitliliği ve tüm gerçekliği ile güzeldir. Ancak bakış açısındaki bilimsellik onun taklit edilebilirliğini önlemez. Ancak bu taklit bir idealin değil, bir gerçekliğin, şeylerin gözle görülen gerçekliğinin taklididir” (Oğuz 2015: 67-76).

Şekil 10. V. Van Gogh, Fırtınalı Bir Göküzü Altında Tarlalar, 1890

Şekil 11. Seurat, The Eiffel Tower, 1889.

Bütün sanat hareketleri, kendine ait sosyal, kültürel koşullarda ortaya çıkarak gelişim göstermiştir. Sanatçıların içinde bulunduğu kültürel ortam yapıtlarını etkilemiş ve düşüncelerini yeni anlatım teknikleriyle ifade etmişlerdir. Fransız Devrimi ve Endüstri Devrimiyle başlayan politik, ekonomik, kültürel dönüşümler, sanat alanını da etkilemiştir.

19. yüzyıl sonunda, Paris'teki sanatsal etkinliklerde artış olmuştur ve sanatçılar kendi arayışlarını yapıtlarında yansıtip yeni sanat akımların doğmasını sağlamışlardır. Örneğin; Neo-Empresyonizm ve Post-Empresyonizm' de, sanatçılar eserlerinde rengin şiddetini ve coşkuyu arttırıp, nesnenin formunu bozmuşlardır. “Seurat'nın yalın tuşlar olarak renkleri yan yana uygulama ve ışığı yoğunlaştıran anlayışıyla oluşan pointilist (noktacı) tekniği, Van Gogh'un arı ve hırçın renkçiliği, fırça vuruşları, Cezanne'ın hacimleme için bulguladığı “modülasyon” tekniği, renkleri bölmelerin içine almak olan ‘bölmecilik’ tekniği, Fovizmin, dışavurumcu tavrın oluşmasına katkıda bulunmuştur” (Germeç 2019: 87). Dönemin ön plana çıkan özellikleri kuşkusuz ki sanata renkçilik ve çarpıcılık getirmeleridir.

Şekil 12. Paul Gauguin, Arearea (The Red Dog), 1892

Şekil 12. P. Cezanne, Sainte Victoria Dağı.1902

Bilime duyulan ilgiyle beraber izlenimcilikten gerçeküstücülüğe kadar geçen dönemde, gelişen bilimsel teknolojilerden etkilenen sanatçı doğaya analitik bir tavırla yaklaşmıştır. 20. yüzyılda doğanın etkisinden koparak bireye dönüş olmuştur. Örneğin Maleviç ve Mondrian'a göre sanatçı eserlerinin doğanın yansıması olmaması gerekmektedir. Böylece soyut sanatın temeli, sanatta doğanın tasvir edilmesi düşüncesine karşı çıkılmasıdır (Oğuz 2015: 67-76).

Şekil 13. Piet Mondrian, Kırmızı, Sarı ve Mavili Kompozisyon, 1929

Şekil 14. Maleviç, Siyah Kare, 1915

Sanatçılar bundan sonra doğayı taklit etmek yerine, nesne ve özne ilişkisini güçlendirmeyi ve yansıtmayı amaçlamışlardır. Önemli olan nesnenin özünü kavrayabilmek ve gerçekliğin ardındaki görünmeyene inebilmektir. Günümüzde teknolojiyi kullanarak sanat oluşturabilmek için yoğun araştırma, çalışma, uzun bir bilgi ve deneyimin birikimi gerekmektedir. Sanatta bu etkileşimin temeli fotoğrafın icadıyla başlar ve sanatın bugünkü halini almasına temel oluşturmuştur. Modern sanatta başlayan süreç, postmodern sanata geçiş de hız kazanmış ve geçmişten günümüze her akım kendinden sonrakini etkileyerek birçok sanatın gelişmesine etken olmuştur.

Sanat Doğa ve Yeni Düzen Arayışları

Tarihsel gelişimde sanatın temeli olan doğa, mağaralara, tapınaklara, mozaiklere ve parşömenlere yansıtılmıştır. Tuval ve kâğıt gibi malzemelerin üzerine doğa görüntülerini yansıtılmasında zaman içinde değişiklik olmuştur. Teknolojinin ve endüstrinin gelişmesiyle sanatçıların eserlerinde farklı algılama biçimleri görülmüştür. 1960'lı yıllardan sonra sanatın yeri, yöntemi, kullanım amacı ve aracında farklılaşma gözlemlenmiş ve yeni bir sanatsal yaklaşımlarda bulunulmuştur.

Sanatın gerçek dünyanın taklidi olarak algılanması 18. yüzyıl ortalarından sonra son bulmaya başlamıştır. Ancak daha sonra bilimdeki yükselişle beraber sanatçıların doğayı algılama şeklinde ideal olma gözden düşmüştür. Ama bilimsel gelişmeler doğanın tasvirini engellememiştir. Bu tasvir ideal olanın değil, gerçek olanın taklididir.

İlk önce doğayı tasvir eden sanatçılar, sonrasında estetik açıdan ele almaya başlamıştır. 1960'lı yıllardan sonra sanatçıların doğaya bakışında toplumsal yapıdaki değişimlerin etkisi görülmüştür.

“Doğa ve ekosistemdeki giderek artan bozulma, endişe yaratırken bu bozulmaya neden olana yönelik eyleme geçme gerekliliğinin her geçen gün artması, 1960'larda başlayan sanat ve doğa algısındaki değişimle birlikte sanatçının eleştiren, sorgulayan, çözüm üreten projeler, sanatsal pratikler ortaya koymasına neden olmuştur. Özellikle 20. yüzyılın son çeyreğinde doğal dünyada ortaya çıkan doğadaki bozulmanın geri döndürülemez bir hal almasıyla birlikte sanatçılar sorunu ulusal ve uluslararası gündeme taşıyan hem eleştirel hem de çözüm üreten bir bakış sergilemeye başlamıştır” (Saygı 2016: 7-13).

Şekil 15. Robert Smithson'ın, “Sarmal Dalgakıran” (1970).

Şekil 16. Hans haacke. Grass grows, 1969.

Sosyal ve ruhsal problemler karşısında sanatçı, izleyicinin beğenisine hitap edecek eserler yerine, doğaya karşı tavrını değiştirip, düşünceye dayalı, çağın problemlerine dikkat çeken ve sorgulayan eserler üretmeyi istemiştir. Özellikle 1960 sonrasında doğanın ele alınışı farklılaşarak çevre sorunları eserlerde işlenmeye başlanmış ve bununla birlikte sanatta yeni alanların ortaya çıkması sağlanmıştır. Sanat bu dönemde bir tür farkındalık çağrısına dönüşmüş ve doğa-insan ilişkisini sağlayacak yeni yollar aranmaya başlanılmıştır. Dış mekâna yönelmenin sebepleri arasında, çevresel ve kentsel sorunların yanı sıra sanat piyasası ve galerilere duyulan tepkide olmuştur. Buna bağlı olarak sanatçılar yapıtlarını dış mekânda sergilemişlerdir (Oğuz 2015: 67-76).

Arazi sanatına öncülük eden sanatçılardan biri Robert Smithson'ın eserleridir. Gölün yapısında değişiklik yaparak müdahale eden spiral şeklindeki eseri “Sarmal Dalgakıran”, doğal yapının özündeki unsurların yapısal değişiklikleriyle, bireyi etkileyip, bir sergileme alanına dönüştürmüştür.

Hans Haacke'nin “Grass Grow” (Çim Büyür) isimli işi ise “1969 yılında Cornel Üniversitesi'nin “Yeryüzü 8 Sanatı” sergisinde, iç mekânda oluşturduğu toprak yığınının kimyasal ilaç kullanmadan çim yetiştirir. Haacke bu işin manifestosunda izleyicinin dokunabileceği, değişken ve yaşayan, aynı zamanda çevresine, sıcaklık değişimlerine ve ışığa tepki veren sanat eserlerinin tasarlanması çağrısı yapar” (Saygı 2016: 7-13). İzleyici-doğa etkilemişini arttırmak amacıyla esere izleyicinin dokunmasını sağlayan işi, temelde doğayı farklı bir düzlemin üzerinde yeniden izleyicilerin önüne sunmuştur.

Şekil 17. Joseph Beuys, 7000 oaks, 1982.

Sanatçılar, önceki dönemlerdeki doğanın taklit edilmesi yerine nesnenin ve öznenin birbirleriyle olan ilişkisini ön plana tutmaya çalışmışlardır. Amaç, gerçek olanın arkasındaki yapıya inip nesnenin özüne inebilmektir. 20. yüzyıldan sonra yapıtlardaki formun bozulmasıyla başlayıp günümüzde ise formun kendisini soyutlamaya bırakmıştır. 1960'lı yıllardan sonra sanatta, yeryüzü ve arazideki müdahaleler, doğaya karşı farklı yönelim olarak karşımıza çıkmıştır. Geçmişten günümüze yapıtlarında doğayı tasvir eden sanatçılar, yeryüzünün kendisini kullanarak doğa, sanatçı ve izleyici arasındaki mesafeyi kaldırıp, doğanın içinde var olmuştur.

Ekolojik sanatta yapılmış yapıtları incelediğimizde, fotoğraf, enstalasyon, video gibi birçok tekniği kullanarak dış mekanda yapıtlarını üretmişlerdir. Sanatçıların doğada ürettikleri eserleri, doğaya eklemeler veya müdahaleler yaparak iz bırakmak için yapılmışlardır. Ayrıca doğaya armağan etmeye dayalı çalışmalar ise, doğayı iyileştirmesi için toplumun doğadan aldıklarını doğaya geri vermeyi amaçlamaktadır. Bu düşünce sisteminde, Kassel’de 7 bin ağaç dikmeyi içeren Beuys’un projesi, hızlı kentleşme yüzünden doğal dengenin bozulmasını göstermek ve doğanın onarılmasının yansıtılabilmek amacıyla yapılmıştır (Akkol 2018: 426).

Şekil 18. Andy Goldsworthy, Ağaç Dallarından Dairesel Çember, 1986, Dumfriesshire

Şekil 19. Andy Goldsworthy, Touching North, 1989, North Pole

Goldsworthy ise, yapıtları o yerin olanaklarıyla başlayıp, iklim ve coğrafi koşulların etkisiyle gelişmektedir. Örneğin; sanatçı kışın eser üretmek istediğinde kuzeye gider ve don, buz, buz sarkıtlarından oluşturduğu eserler soğukla verdiği mücadelenin göstergeleri olmuştur. Goldsworthy’nin “Touching North”ta (1989) buz ve karla oluşturduğu biçimini, ağaç dallarıyla yeniden oluşturmuştur. Ancak buzlarla, taşlarla ve dallarla bir biçimi oluştururken sanatçının yaşadığı deneyimleri ve endişeleri farklıdır. Zaman ve iklim koşulları yapıtın sürecini etkileyecektir. Ancak yer, zaman ve değişim Goldsworthy’nin sanatının yapı taşlarıdır (Kozlu 2013: 359).

20. yüzyılda eserlerdeki doğal biçimdeki bozulmaların başlamasıyla beraber günümüzde ise sanattaki yeri “kendisinin” soyutlanmasına dönüşmüştür. 20. yüzyılda sanatın artık sürekli yenilenen ve değişen bir olgu olduğu anlaşılmıştır, sanatçılar sanatın izleyici üzerinde iyileştirici bir güce sahip olduğunu düşünmüşlerdir. Böylece sanatçılar toplumda değişim yaratabilecekleri inancıyla, doğaya karşı duyarlılığın ön planda olduğu konuları yapıtlarında işlemişlerdir.

1960’dan sonra sanatta doğaya karşı duyarlılığın artmasıyla beraber çevre sorunları yapıtlarda ele alınmıştır ve bu durum sanata yeni kapılar açmıştır. Sanat artık bireye farkındalıklarını arttırma çağrısına dönüşmüş ve böylece insan doğa ilişkisi kuvvetlenmiştir. Ayrıca bu gelişmeler, sanatın yer ve zaman kavramlarını genişletmiş, sergi mekânı olarak sanatçılara geniş bir yelpaze sunmuştur.

Şekil 20. Lauren Berkowitz, Sustenance, 2010, Tedavi edici ve yenilebilen

Şekil 21. Lauren Berkowitz, Manna, 2009, Tedavi edici ve yenilebilen

Avustralyalı sanatçı Lauren Berkowitz, çöpe atılan plastik şişe, saksı ve ambalajları kullanarak doğanın bozulmasına dikkat çekmek için geri dönüşümü destekler nitelikte yapıtlar yapmıştır. “Sustance” ve “Manna” isimli yapıtları, güncel çevre sorunlarına dikkat çeken eserler arasında gösterilebilir. Berkowitz’e göre, insanın kendi yaptıklarının sonucu olan atık ürünler, insan doğa ilişkisinin azalmasına neden olmuştur. Sanatçı, eserlerinde izleyicide farkındalık oluşturmalarının yanı sıra çevre için somut bir fark yaratmayı amaçlamaktadır (Saygı 2016: 7-13).

Lauren Berkowitz gibi Vaughn Bell, 2003 yılındaki başlamış olduğu yapmaya, “The Portable Environments” (Portatif Çevreler) isimli seri çalışmasında; Ormanları, taşınabilen bahçeleri ve seraları sergi mekânında izleyicilerle buluşturmuştur. Sanatçı iç ve dış mekânda taşınabilir çevreleri sergilenmiş ve çevrelerin devamlılığı için sergi boyunca bitkilerinin bakımını da yapmıştır (Saygı 2016: 7-13).

Şekil 22. Vaughn Bell, Taşınabilir Çevreler 2003

Şekil 23. Vaughn Bell, Yok olmadan: doğa ve sürdürülebilirlik üzerine bir sergi

Doğa ve doğadaki elemanların görüntülerinden faydalanan bu sanatçılar, 20. yüzyılda yapıtlarında sadece malzemeleri zenginleştirmekle kalmamış, farklı malzemeleri ilave ederek süreçteki değişimlerini izlenebilir ve gözlenebilir kılıp, sanatın deneyimlerinin sınırlarını da genişletmişlerdir.

Modern dönemdeki eserlere ve sergileme alanlara karşı olarak farklı mekânlara yönelen Land Art’ta, farklı fikirler türetilerek birçok sanat eseri ortaya konulmuştur. Ayrıca toplumda farkındalığı güçlendirmek amacıyla yapıtlar üretmişlerdir. Sanatçılar, doğadaki süreçleri ve değişiklikleri, ekolojik yapıya oturtmak için eleştirip, sorgulayıp, çözüm sunup ve sanatsal

pratikler geliştirip, çevre problemlerini topluma göstermişlerdir. Yapıtlarında çevre sorunlarına odaklanıp insan doğa ilişkisini sorgulatmışlardır.

Sanat alanında her yeni gelişme, doğadaki yeni bir anlayışa ve yeni bir yoruma işaretler. Doğanın kendisi güzel ve sanat için vazgeçilmez olduğu için, onu değiştirme fikrinin yanlış olması natüralist anlayışı göstermektedir.

Doğa, insan ve sanat ilişkisinin temeli sırasıyla; doğaya dayanır, insanla şekillenir ve sanatla var olur düşüncelerinden oluşmaktadır.

SONUÇ

Geçmişten günümüze değişen toplumsal yapı ve çevre, sanatçının doğaya bakışını, onu yorumlayarak eserlerine yön vermesini etkilemiştir. Bu araştırmada sanatçının doğayı nasıl algıladığını, doğaya nasıl baktığını ve bunu eserlerine nasıl yansıttığını üzerinde durulmuştur. Buradan hareketle her dönemin sanatçısı bulunduğu çağa göre bir doğa düşüncesine sahip olduğu ve eserlerinde bunu yansıttığını görülmüştür.

Sırasıyla Rönesans, Modern sanat, hazır nesne kullanımı, kavramsal sanat, postmodern sanat ve ardından çağdaş sanata uzanan sanatın gelişmesi ve değişmesi birçok sanatsal tavrı da bir arada sunmuştur. Modern sanatta sanatın temeli, güzel olanın yansıtılmasından çok bilimsel gelişmelerle beraber gerçek olanın gösterilmesidir. Bu dönem de sanatçılar için hayatın kendisi gibi eserlerinin de gelip geçici olması gerçeği üzerinde durulmuştur. Sanatçılar bu gerçekliği bazen doğa görüntüsüne farklı unsurlar ekleyerek bazen doğadaki ürünleri kullanarak bazen ise doğanın kendisini korumak için düzenlemeler yaparak göstermişlerdir.

Ancak 1960 yılından sonra sanatçı doğa ilişkisinde farklılaşma görülmüş, doğanın sadece dış dünya ile sınırlandırmadan doğanın sürekliliğine vurgu yapmışlardır. Toplum sanat arasındaki bağları, doğa ile yeniden canlandırmak için izleyiciye çevreci bir yaklaşımla yapıtlarını sunmuşlardır. Ancak sadece çevreci hareketlerin yanı sıra bu hareketlere öncülük etmek de amaçlanmıştır. Bunu da canlılara yeni yaşam alanları açabilmek için eserlerinde izleyiciye yeni farkındalıklar göstermiş ve tüm canlıların bir arada yaşayabileceği bir evrenin olduğunu göstermek istemişlerdir.

1960'lerden sonra doğanın gerçekliğine farklı yaklaşımla birlikte doğayla doğrudan ilişki kurulmuştur. Böylelikle geçmişten günümüze doğaya duyulan hayranlık sanatçıların eserlerine yön vermiştir. Ayrıca sanatçılar bundan sonra doğayı tasvir etmemişler, doğa insan ilişkisini doğrudan yapıtlarında kurmuşlardır. 1960 ve sonrasında sanatta yeryüzüne olan müdahaleler sanatçıların doğayı algılama şekillerini göstermiştir. Tarihsel süreçten günümüze, sanatında doğayı ele alan sanatçı, doğa insan arasındaki ilişkiyi güçlendirmek için doğanın kendisini sanatına dâhil etmiş ve sanatını yeryüzüne taşımıştır. Bu yaklaşım "Arazi sanatı" ile karşımıza çıkmıştır.

Sanatçıların doğayı temsil durumundan sıyrılmalarıyla beraber yapıtlarında klasik malzemeler yerine deneysel bir tavır sergilemişlerdir. Ayrıca sanat yapıtlarında anlatımı kuvvetlendirmek için doğadaki her şeyi (ağaç dalları, yaprak vb.) kullanmışlardır. 1960 yılından sonra doğa sanat ilişkisinde farklı bir duruş sergilenerek, yapıtlarda yalnızca tasvir edilecek bir durum olmaktan çıkmıştır. Eserlerde sadece doğayı dış dünyanın tasviri olmaktan çıkarıp, sanatın değişim sürecinde onu var eden bir durum olduğu sonucuna varılmıştır. Andy

Goldsworthy, Hans Haacke, Joseph Beuys, Lauren Berkowitz ve Vaughn Bell insan doğa ilişkisinde doğanın farkındalığını arttırmak için çevre sorunlarından, biyolojik sistemden ve doğa olaylarından yapıtlarında yararlanmışlardır. Ayrıca bunu yaparken ekonomik, çevrebilim ve günlük hayattaki yaşam problemlerine de işaret ederek yapıtlarını izleyiciye sunmuşlardır.

Sonuçta, varoluştan bu yana sanatçılar, önce doğayı birebir resmetmeye çalışmış, sonra sezgisel ve ruhsal olarak yansıtmıştır. Daha sonra doğanın kendisi belirli kalıplara ve ölçümlere sokulmadan sanat eserine dönüştürülmüştür. Doğa, sanat pratiklerinde ve manifestolarında en temel kavram ve ilham kaynağı olarak var olmaya devam edecektir.

KAYNAKLAR

- Akkol, N. (2018). DEĞİŞEN DOĞA ALGISI VE ARMAĞAN ETME BAĞLAMINDA EKOLOJİK SANAT. *İdil*, 7(44).
- Berger, J. (1999). *Görme Biçimleri*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Germeç, U. (2019). 20. YÜZYIL BAŞLARINDA BATI RESMİNDE DOĞA. *ulakbilge*, 7(32), 87.
- Kozlu, D. (2013). ANDY GOLDSWORTHY İLE DOĞAYA DOKUNMAK. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(25).
- Oğuz, D. (2015). 1960-1980 Arası Değişen Doğa Algısı. *Y E D İ : S A N A T , T A S A R I M V E B İ L İ M D E R G İ S İ*(14), 67-76.
- Saygı, S. (2016). Çağdaş Sanatta Doğa Algısı ve Ekolojik Farkındalık. *Sanat ve Tasarım Dergisi*(7), 7-13.

Şekil Kaynakça

Şekil 1. Albrecht Dürer, Arco Vadisi'nden Görünüm, 1495

Erişim: <https://www.tarihnotlari.com/albrecht-durer/> (10.10.2021)

Şekil 2. Leonardo da Vinci, Arno Manzarası, 1473.

Erişim: <https://www.pivada.com/leonardo-da-vinci-arno-manzarasi-1473> (10.10.2021)

Şekil 3. Nicolas Poussin “Landscape with Polyphemus” 1649.

Erişim: <https://www.wikiart.org/en/nicolas-poussin/landscape-with-polyphemus-1649> (10.10.2021)

Şekil 4. Claude Lorrain, Landscape with Apollo and Mercury. 1645.

Erişim: <https://tr.pinterest.com/pin/79734830899885917/> (10.10.2021)

Şekil 5. John Constable, Çayırda Salisbur Katedrali, 1831, National Gallery London

Erişim: <https://www.tate.org.uk/art/artworks/constable-salisbury-cathedral-from-the-meadows-t13896> (10.10.2021)

Şekil 6. Caspar David Friedrich, Meşe ormanı içinde Klise 1809-10.

Erişim: <https://www.smb.museum/en/exhibitions/detail/the-monk-has-returned/> (10.10.2021)

Şekil 7. William Turner, Köle gemisi- Fırtına ve Kasvet

Erişim: <https://www.tarihlisanat.com/william-turner/> (10.10.2021)

Şekil 8. Jean-Baptiste-Camille Corot, Souvenir de Mortefontaine, 1864.

Erişim: https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Jean-Baptiste-Camille_Corot_012.jpg (10.10.2021)

Şekil 9. C. Monet, İzlenimler-Gündoğumu, 1874.

Erişim: <https://www.sanatabasla.com/2017/06/izlenim-gundogumu-impression-sunrise-monet/> (10.10.2021)

Şekil 10. V. Van Gogh, Fırtınalı Bir Gökyüzü Altında Tarlalar.1890

Erişim: https://tr.wikipedia.org/wiki/Bu%C4%9Fday_Tarlas%C4%B1_ve_Kargalar (10.10.2021)

Şekil 11. Seurat, The Eiffel Tower, 1889.

Erişim: <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/06/23/george-seuratin-the-eiffel-tower-eseri/> (10.10.2021)

Şekil 12. Paul Gauguin, Arearea (The Red Dog), 1892

Erişim: <https://www.amazon.com/Arearea-Gauguin-Art-Print-inches/dp/B07HKG75FL> (10.10.2021)

Şekil 12. P. Cezanne, Sainte Victoria Dağı.1902

Erişim: <https://www.pivada.com/paul-cezanne-sainte-victoire-dagi-1902-1904> (10.10.2021)

Şekil 13. Piet Mondrian, Kırmızı, Sarı ve Mavili Kompozisyon, 1929

Erişim: <https://www.diken.com.tr/composition-ii-in-red-blue-and-yellow-piet-mondrian/> (10.10.2021)

Şekil 14. Maleviç, Siyah Kare, 1915

Erişim: <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/08/06/kazimir-malevichin-black-square-eseri/> (10.10.2021)

Şekil 15. Robert Smithson'ın, "Sarmal Dalgakıran" (1970).

Erişim: <http://bestesakman.blogspot.com/2014/01/yeryuzu-sanat-sanatc-robert-smithson.html> (10.10.2021)

Şekil 16. Hans haacke. Grass grows, 1969.

Erişim: https://www.artandantiquesmag.com/land-art-earthworks-postwar-american-art/201204_landart_02/ (10.10.2021)

Şekil 17. Joseph Beuys, 7000 oaks, 1982.

Erişim: <https://medium.com/@smartcollectors/all-you-need-to-know-about-art-show-documenta-3c1e4debb319> (10.10.2021)

Şekil 18. Andy Goldsworthy, ağaç dallarından dairesel çember, 1986, Dumfrieshire

Erişim: https://goldsworthy.cc.gla.ac.uk/image/?id=ag_03744&t=1 (10.10.2021)

Şekil 19. Andy Goldsworthy, Touching North, 1989, North Pole

Erişim: <https://publicdelivery.org/andy-goldsworthy-touching-north/> (10.10.2021)

Şekil 20. Lauren Berkowitz, Sustenance, 2010, Tedavi edici ve yenilebilen

Erişim: http://www.laurenberkowitz.com.au/work_Mana.html (10.10.2021)

Şekil 21. Lauren Berkowitz, Manna, 2009, Tedavi edici ve yenilebilen

Erişim: http://www.laurenberkowitz.com.au/work_Mana.html (10.10.2021)

Şekil 22. Vaughn Bell, Taşınabilir Çevreler 2003

Erişim: <https://www.vaughnbell.net/portable-environments.html> (10.10.2021)

Şekil 23. Vaughn Bell, Yok olmadan: doğa ve sürdürülebilirlik üzerine bir sergi

Erişim: <https://www.vaughnbell.net/portable-environments.html> (10.10.2021)